

Conjunt Monumental d'Olèrdola

Olèrdola

Ubicació

Comarca: Alt Penedès
Lloc/Adreça: Muntanya d'Olèrdola
Emplaçament: Accés per la carretera comarcal C-15, a 1,5 km del desviament de la carretera.

Coordenades:

Latitud: 41.303131630804
Longitud: 1.7091147750272
UTM Est (X): 391932
UTM Nord (Y): 4573212

Classificació

Número de fitxa: 08145-1
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Conjunt arquitectònic
Estil / època: Prehistòric Edats dels Metalls Antic Ibèric Romà Medieval Pre-romànic
Romànic Contemporani
Segle: XIX aC-XII
Estat de conservació: Regular
Protecció: Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Assentament (jaciment)
Observacions protecció: BCIN R-I-55-0024, R-I-51-0426, R-I-51-0012. Decret de 3 de juny de 1931
Data aprovació: dc., 03/06/1931 - 12:00
Accés: Fàcil
Ús actual: Científic
Titularitat: Pública
Titular: Museu d'Arqueologia de Catalunya (Generalitat de Catalunya)

Fitxes associades:

[Església de Sant Miquel](#)

[Castell d'Olèrdola](#)

[Muralla romana d'Olèrdola](#)

[Pla dels Albats](#)

[Cisterna romana del conjunt monumental d'Olèrdola](#)

[Col·lecció de peces arqueològiques del conjunt monumental d'Olèrdola](#)

[Centre d'Interpretació d'Olèrdola](#)

[Pedrera del conjunt monumental](#)

Autoria de la fitxa Triade scp

Data de registre de la fitxa: ds., 24/04/2004 - 02:00

Autoria de la darrera revisió: Marta Lloret Blackburn-Antequem, S.L.

Data de la darrera revisió: dl., 20/04/2020 - 11:48

Descripció

Els edificis i elements arquitectònics que componen el conjunt, s'assenten sobre una plataforma rocosa del turó de Sant Miquel, de 358 m d'altitud màxima i una superfície dins del recinte emmurallat de 3,5 ha. Els elements més destacats són: una muralla romana de carreus poligonals que presenta quatre trams de llenços separats per quatre torres i amb una porta central. A la part baixa de la plataforma rocosa es troba la cisterna romana excavada a la roca calcària, de forma rectangular i amb capacitat per 350 metres cúbics d'aigua. Al costat s'observen els canals que conduïen l'aigua de la part superior de la muntanya a una bassa de decantació davant de la cisterna. Prop de la cisterna, en direcció SE, hi ha la pedrera des d'on els romans varen fornir els blocs de pedra per bastir la muralla i la talaia. Es poden observar diferents blocs de pedra abandonades a mig extreure. També hi ha localitzada una pedrera situada al peu de la muralla. Sobre la cinglera de llevant s'hi aixequen l'església de Sant Miquel, d'estil romànic, i l'absis de la que va ser la primera església construïda a Olèrdola, preromànica. La primera es caracteritza per l'austera simplicitat i la proporció de línies. Destaquen la porta dovellada i una finestra geminada amb el capitell i columna monolítica. Del primer temple, preromànic, es conserva l'absis de forma quadrangular exteriorment i semicircular a l'interior, i l'arc de ferradura. Al costat de l'església es troba la necròpolis de tombes antropomorfes, que excavades a la roca, presenten la forma estilitzada del cos humà. En el punt culminant de la plataforma es conserven les ruïnes de la torre de guaita romana, de planta rectangular i aixecats amb blocs grans de pedra quadrangular molt ben escairats (opus quadratum). Aprofitant l'existència de la talaia romana, en època medieval se li adossa un castell, també en estat ruïnós a l'actualitat. Es conserva únicament una sala rectangular que estava coberta per una volta de pedra i morter. Una muralla perimetral situada per sobre de la cinglera tanca la plataforma rocosa, es tracta d'una muralla alt-medieval que es conserva de forma molt desigual i s'ha perdut en la major part del seu traçat. Està feta de calcària irregular, de mida mitjana, unida amb abundant morter. A uns 300 m fora de la muralla romana es troba el barri medieval, a on destaquen la capella de Santa Maria i la necròpolis. Les sitges medievals, les restes d'habitatges ibers i medievals excavats a la roca entre altres estructures, i la zona d'excavacions, acaben de configurar aquest espai singular.

Observacions:

Els diferents elements que configuren el Conjunt estan protegits amb la màxima figura legal (BCIN), però no com a conjunt global sinó establint la següent divisió: Castell d'Olèrdola R-I-51-0012. Muralla

d'Olèrdola R-I-55-0012. Ruïnes d'Olèrdola (inclou la cisterna, sitges, fons de cabanes i d'altres restes d'època ibero-romana i medieval) R-I-55-0024 (M-H-A). Església de Sant Miquel d'Olèrdola (inclou l'església, sepulcres antropomòrfics excavats a la roca, Pla dels Albats i fragments de paret corresponents a l'antiga capella de Santa Maria dels Albats (romànica, segle XI). R-I-51-0426. No obstant això, la fitxa de l'inventari del patrimoni arqueològic de la Generalitat només cita la referència R-I-51-0012.

Història

Els primers pobladors d'Olèrdola, per ara documentats, arribaren a la muntanya a l'edat del bronze (1800-800 aC). De la presència humana en aquest període se'n té constància gràcies a escasses restes materials (vasos de ceràmica i eines de sílex). Fins a l'inici de l'edat del ferro (s. VIII-VII aC), no va haver a Olèrdola un hàbitat estable i amb una incipient organització protourbana. En aquest moment es bastí la primera muralla, en el mateix indret on es succeiran les muralles posteriors. El poblat degué ocupar la part baixa de la plataforma, proper a la muralla. Entre els segles V/IV i I aC, el poble iber dels cessetans converteix la plataforma rocosa d'Olèrdola en un oppidum (poble emmurallat) amb una extensió considerable i nombrosos habitants. La reutilització de les estructures indicaria una continuïtat del poblat de l'inici del ferro, punt que no ha estat confirmat arqueològicament. D'aquest oppidum es desconeixen les traces generals de la seva forma protourbana, tot i així ha estat possible documentar algunes cases i carrers. Entre la fi del segle II i els inicis del segle I aC, els romans elegiren la muntanya d'Olèrdola per aixecar-hi una fortificació militar. El campament romà fou abandonat durant la segona meitat del segle I aC. L'empremta romana ha quedat en les edificacions de la muralla, la torre talaia i la cisterna. Després dels romans, Olèrdola no torna a desenvolupar un paper destacat a la història fins al segle X, quan el comte de Barcelona, Sunyer (911-950), impulsa la construcció d'un castell i una església entorn de l'any 929. Olèrdola restà des d'aquest moment sota el domini de la casa comtal de Barcelona, vinculació trencada únicament durant el període de revolta feudal a mitjan segle XI. Quan Sunyer funda el castrum Olerdula, la funció del nou establiment ve marcada per la defensa, organització i control del territori fronterer. Entorn de l'any 985, Olèrdola podria haver estat arrasada per la ràtzia d'al-Mansur. Segons alguns historiadors, la ciutat fou una de les principals de Catalunya en aquest període. Mir Geribert es va autoproclamar príncep d'Olèrdola (entre 1041 i 1059), aquest noble destaca com a figura dirigent i emblemàtica de la revolta feudal contra els comtes catalans, valedors de l'ordre prefeudal. La revolta feudal finalitzà l'any 1059, en reconèixer Mir Geribert els drets del comtat sobre el vilatge. La incursió almoràvit d'inicis del segle XII (probablement l'any 1103) afectà especialment a Olèrdola. Amb la creixent importància del nucli de Vilafranca i l'avanç de les fronteres cristianes vers al sud, Olèrdola va esdevenir una possessió secundària, perdent la seva importància estratègica i, poc a poc, es va anar despoblant. L'abandó de la ciutat es pot situar entre els segles XII i XIII. Després d'aquest moment, la muntanya d'Olèrdola és ocasionalment ocupada per guarnicions militars o civils en períodes conflictius, com durant la Guerra Civil del segle XV, la Guerra de Successió a la Corona d'Espanya d'inicis del segle XVIII o durant la Guerra del Francès a l'inici del segle XIX, que aprofitaren les ben conservades muralles. El Conjunt històric d'Olèrdola es troba afectat per tres BCINs diferents atorgats mitjançant les següents declaracions: R-I-55-0024. Ruïnes d'Olèrdola, declarades com a MHA (Monument històric Artístic) per decret 3-6-1931 (publ. a la Gaceta 4-6-31) i per decret 16-5-63 (publ. al BOE 1-6-1963). R-I-51-0426. Església de Sant Miquel, declarada com a MHA (Monument històric Artístic) per decret 3-6-1931 (publicat a la Gaceta 4-6-31). R-I-51-0012. Castell d'Olèrdola, en virtut del decret de castells, de 22.4.1949. Inclou el castell i la muralla romana.

Bibliografia

A.A.V.V (1992). Catalunya Romànica. El Penedès. L'Anoia. Enciclopèdia Catalana, Barcelona. ALEGRET i VILARO, P. (1903). Monografia sobre la antiguitat de la ruïnes de Sant Miquel d'Olèrdola, Vilafranca. BATISTA, R.; MOLIST, N.; ROVIRA, J. (1990). "El Conjunt monumental d'Olèrdola: les darreres campanyes d'excavacions (1983-1989)", a Tribuna d'Arqueologia, 1989.1990, Barcelona. BARRAL i ALTEX, X. (1981). L'art preromànic a Catalunya s. IX-X, Edicions 62, Barcelona. BONNASSIE, P (1979-81). Catalunya mil anys enrera (segles X-XI), 2 vols., Edicions 62, Barcelona. FREIXAS I MIRET (1893). Monografia sobre Sant Miquel d'Olèrdola, Tipolitografia de Lluís Tasso, Barcelona. C.P.R (1995). Corpus de Pintures Rupestres, vol III. Fasc. 3: "Cova de Segarrulls"; Fasc. 4: " Abric de Can Castellví", Fasc. 5: "Abric de Can Ximet", Generalitat de Catalunya, Barcelona. JUNYENT, E (1980). L'arquitectura religiosa abans del romànic, Editorial Curial i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona. MILA I FONTANALS (1855). "Apuntes Históricas sobre Olèrdola", a Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, t. II, Barcelona. MILA I FONTANALS (1869). "Apuntes Históricas sobre Olèrdola", a Memorias de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, t. III, Barcelona. MILA I FONTANALS, M. (1880). Olèrdola. Apéndice. Memoria impresa en el tomo II, Imprenta de Jaime Jepús, Barcelona. MOLIST i CAPELLA, N. (1996). "Les necròpolis altmedievals d'Olèrdola", a Miscel·lania Arqueològica (1996-1997). Museu d'Arqueologia de Catalunya, Barcelona. MOLIST i CAPELLA, N. (1999). Olèrdola. Guies del Museu d'Arqueologia de Catalunya, Museu d'Arqueologia de Catalunya, Edicions El Mèdol, Tarragona. MUNTANER, IGNASI M^a (1995). El terme d'Olèrdola en el segle X. Segons el document de dotació de l'església de Sant Miquel, Institut d'Estudis Penedesencs, vol. 91 -Estudis i Documents VIII-, Vilanova i la Geltrú. PUIG I CADAFAALCH, J.; FALGUERA, A. de; GODAY, J. (1909). L'arquitectura romànica a Catalunya, Barcelona (3 vols. en 4 toms), I.E.C. 1909-1918. Reprint., Barcelona, 1983. RIPOLL, E (1977). Olèrdola. Història de la ciutat i guia de Conjunt Monumental i Museu Monogràfic, Diputació de Barcelona, Barcelona. ROSSELLÓ RAVENTÓS, Joan (1986). Inventari de patrimoni arquitectònic de Catalunya. L'Alt Penedès. Generalitat de Catalunya. Barcelona. SALRACH, J.M. (1935). "El procés de feudalització. Segles III-XII", Història de Catalunya, vol. II, dirigida per P. Vilar, Edicions 62, Barcelona.

Enllaços d'interès:

<http://www.macolerdola.cat>

